

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติ เป็นเครื่องมือสื่อสารที่สร้างความเข้าใจระหว่างคนในชาติ เป็นเครื่องมือยึดเหนี่ยวให้คนในชาติคำนึงถึงความเป็นชาติเดียวกัน นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้คนไทยเกิดการเรียนรู้วิชาการและสิ่งแวดล้อม ช่วยให้มีความคิดแตกฉาน คิดอย่างมีเหตุผล คิดในลักษณะของจินตนาการ และคิดในลักษณะริเริ่มสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2529) ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2530 เนื่องในงานสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ภาษาไทยกับการพัฒนาชาติ ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ความตอนหนึ่งว่า "ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ผู้รู้วิชาภาษาไทยจะเรียนวิชาอื่น ๆ เข้าใจดีไปด้วย หากเข้าใจและรู้เรื่องก็สามารถเรียนวิชาอื่น ๆ ได้ รวมทั้งรู้จักแสวงหาความรู้รอบตัวด้วย " (อ้างถึงใน มยุรี เหมือนพันธ์, 2535) นอกจากนี้ภาษาไทยยังมีความสำคัญต่อการปกครอง เพราะประเทศไทยเราปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การปกครองจะดำเนินไปได้ด้วยดีต้องอาศัยประชาชนที่ได้รับการศึกษาดี มีความรู้ทางภาษาไทยดี เพื่อภาครัฐบาลจะสื่อความเข้าใจต่อประชาชนให้ทราบนโยบายต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจตรงกันและประชาชนเองก็จำเป็นต้องใช้ทักษะทางภาษารับทราบนโยบายและความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของชาติ (ทัศนีย์ ศุภเมธี, 2527) เมื่อตระหนักในคุณค่าภาษาไทยเช่นนี้แล้ว เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องศึกษาและรักษาภาษาไทยไว้อย่างดีที่สุด(ฐะปะนีย์ นาครทรรพ, 2534) วิธีหนึ่งที่จะรักษาภาษาไทยให้อยู่สืบไป คือ การถ่ายทอดสู่เยาวชนรุ่นหลังด้วยการให้การศึกษาดังนั้นการเรียนการสอน

ภาษาไทยจึงถือว่ามีค่าสำคัญเป็นอันดับหนึ่งในการเล่าเรียนของคนไทย

(บุญเหลือ เทพสุวรรณ, 2520)

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดวิชาภาษาไทยให้อยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ โดยตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนภาษาไทยไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. ให้มีทักษะในการพูด ฟัง อ่านและเขียน โดยมีความรู้ความเข้าใจในหลักเกณฑ์อันเป็นพื้นฐานของการเรียนภาษา

2. ให้สามารถใช้ภาษาติดต่อสื่อสาร ทั้งการรับรู้และการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล

3. สามารถใช้ภาษาได้ถูกต้อง เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจนสามารถใช้ภาษาในเชิงสร้างสรรค์ได้

4. ให้มีนิสัยรักการอ่าน รู้จักเลือกหนังสือและเวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ สื่อมวลชนและแหล่งความรู้อื่น ๆ

5. ให้สามารถใช้ประสบการณ์จากการเรียนภาษาไทย ในการคิดตัดสินใจแก้ปัญหา และวินิจฉัยเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

6. ให้มีความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ถูกต้องต่อการเรียนภาษาไทยและวรรณคดี ทั้งในด้านวัฒนธรรมประจำชาติและการสร้างความงดงามในชีวิต

ดังนั้นในการสอนภาษาไทยที่ต้องการให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังกล่าว คือมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียนให้สัมพันธ์กัน ตลอดจนส่งเสริมการใช้ความคิดเพื่อให้นักเรียนใช้ภาษาเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารและเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องอาศัยวิธีสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่วางไว้

ถึงแม้ว่าภาษาไทยจะมีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น แต่ผลการประเมินการอ่านและการเขียนภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการจากนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มทักษะภาษาไทยอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ คือมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 66.29 นอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำแล้ว สมรรถภาพที่ต่ำกว่าสมรรถภาพอื่นๆ คือการอ่านในใจ

หลักเกณฑ์ทางภาษา การอ่านออกเสียง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533) มีความสอดคล้องกับผลการสัมมนาระดับชาติ

(บันลือ พฤกษ์วัน, 2534) กล่าวถึงสภาพปัญหาดังนี้ คือ นักเรียนเรียนจบ ป.1-2 แต่อ่านไม่ออกไม่รู้จักรบประมาณ ในระดับชั้น ป. 4-6 อ่านได้แต่ไม่เข้าใจความหมาย ไม่สามารถสรุปใจความได้ อ่านได้ช้า ไม่สามารถอ่านหนังสือได้มากเพียงพอ จึงเรียนในระดับอุดมศึกษาได้ยาก ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล (2535) ที่กล่าวถึงสภาพปัญหาของการอ่าน คือ เด็กอ่านไม่ออก อ่านช้าและอ่านไม่เข้าใจ นอกจากนี้นายกสมาคมการอ่านเปิดเผยผลของการวิจัย ตามที่หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์รายวัน ฉบับวันที่ 23 กันยายน (2528 อ้างถึงใน บันลือ พฤกษ์วัน, 2534) สรุปได้ว่าเด็กวัย 15-25 ปี มีทักษะการอ่านไม่ดีพอ อ่านแล้วจับประเด็นสำคัญไม่ได้ จับได้แต่ข้อปลีกย่อย บันลือ พฤกษ์วัน ได้กล่าวถึงผลการรายงานฉบับนี้ว่า เป็นผลสืบเนื่องมาแต่การสอนอ่าน นับแต่ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แม้แต่เด็กที่สามารถเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา ยังมีทักษะในการอ่านไม่ดีพอ แสดงให้เห็นโดยเด่นชัดว่าการสอนอ่านในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขในด้านการจัดการเรียนการสอน บันลือ พฤกษ์วัน ได้ศึกษาแนวปฏิบัติในการสอนอ่านที่ช่วยปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ธรรมนูญการสอนอ่าน ซึ่งศาสตราจารย์บันลือ พฤกษ์วัน ได้ยึดเอาแนวธรรมนูญแห่งการสอนอ่านเป็นแม่บทมาใช้และเสนอให้ใช้ด้วยความมั่นใจด้วยเหตุผล 4 ประการ

1. แม่บทการสอนอ่าน มีส่วนสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในการสอนอ่านอย่างสมบูรณ์ที่สุด กล่าวคือ ถ้าสอนตามขั้นตอนของวิธีการสอนนี้ ความหมายของการอ่านจะได้รับการนำไปใช้ได้ครบทั้ง 3 ความหมาย คือ อ่านถูก อ่านได้ อ่านเป็น ครูใช้วิธีสอนและเด็กผู้เรียนอ่านได้ครบทั้ง 3 วิธีและ 3 ทาง คือ หู ตา สมอง กับทั้งมีสื่อเป็นหลัก ทั้งสามรูปแบบมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของภาษา

2. เรื่องของการใช้ประโยชน์การอ่าน (UTILIZATION) ตามแนวคิดของ รัสเซลล์ (อ้างถึงใน บันลือ พฤกษ์วัน, 2534) กล่าวถึง จุดบกพร่องที่เด็กมีทักษะการอ่านไม่ดีพอ จึงได้พัฒนาขึ้นที่ 3 ของแม่บทการสอนอ่าน เรียกว่า ขั้นขยายประสบการณ์ในการอ่าน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 แนวดังนี้ ขยายประสบการณ์

ให้อ่านคำได้มากขึ้นและขยายประสบการณ์ให้คำอ่านไปเรียนรู้ โดยจัดแผนภูมิประสบการณ์เพื่อเรียนรู้ในวิชาหรือประสบการณ์ต่าง ๆ

3. ขั้นตอนกิจกรรมหลากหลาย นอกจากมุ่งให้เรียนอ่านเป็นเรื่องสนุกแล้ว กิจกรรมเสริมบทเรียนยังมุ่งให้ใช้ประโยชน์ของการอ่านอยู่ด้วยอีกส่วนหนึ่ง

4. ขั้นตอนประเมินผล ทบทวนและซ่อมเสริม เป็นขั้นตอนของการสอนอ่าน เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้แก้ไข ตกแต่งผลงานของตนเองที่จัดแสดงไว้ได้ เป็นการเน้นการปรับตนเอง อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษา มีการทบทวนการอ่าน การเขียนและอื่น ๆ เพื่อเน้นย้ำการอ่านและตรวจสอบผลกับทั้งมีขั้นตอนของการสอนซ่อมเสริมไว้เพื่อให้ครูได้เอาใจใส่ที่จะช่วยเหลือแก้ไขเด็กโดยฉับพลันในทุกบทเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในเรื่องทักษะการอ่านในระดับประถมศึกษา ยังไม่ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ เด็กยังไม่รู้จักการสะกดตัวพยางค์ เด็กอ่านหนังสือไม่ได้ จับประเด็นสำคัญของเรื่องไม่ได้ อ่านได้แต่ไม่เข้าใจความหมาย อ่านหนังสือได้ช้า เนื่องจากปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญ ประกอบกับงานวิจัยตามรูปแบบธรรมนูญการสอนอ่าน ยังไม่มีผู้จัดทำมาก่อน นอกจากนี้การสอนรูปแบบตามธรรมนูญการสอนอ่านเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับธรรมชาติของภาษาและมีความสอดคล้องกับหลักจิตวิทยา อันประกอบด้วยการเรียนรู้จากการหยั่งเห็นของโคเลอร์ การใช้กฎการฝึกหัด (อ้างถึงใน อารี พันธมณี, 2534) และทฤษฎีการถ่ายโยงการเรียนรู้ของธอร์นไดค์ (อ้างถึงใน เทพ พังงา, 2537) พร้อมกันนี้ยังเป็นการตอบสนองพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาและทฤษฎีการสอนของบรูเนอร์ ที่เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดได้ 3 วิธีคือ เรียนรู้จากการกระทำ เรียนรู้ด้วยภาพ และเรียนรู้ด้วยสัญลักษณ์ จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำวิธีสอนแบบธรรมนูญการสอนอ่าน มาทดลองใช้กับเด็กระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งคาดว่าจะมีประโยชน์แก่ผู้เรียนและเป็นแนวทางให้กับครูได้ใช้รูปแบบการสอนนี้ กับวิชาภาษาไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในบทเรียนที่ 3 บทเรียนที่ 4 และบทเรียนที่ 5 ระหว่าง
การสอนตามธรรมนูญการสอนอ่านกับการสอนตามปกติ

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

จากวิธีการสอนตามธรรมนูญการสอนอ่านของศาสตราจารย์บันลือ พลิกะวัน
ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการสอนอ่านโดยการนำข้อดีของวิธีสอนต่าง ๆ มาประยุกต์เข้า
ด้วยกัน ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีสอนแบบสะกดตัวผสมคำ (SYNTHETIC APPROACH),
วิธีสอนอ่านเป็นคำเป็นประโยค (BASAL READERS APPROACH), วิธีสอนอ่านโดย
ใช้แผนภูมิประสบการณ์ (EXPERIENCE APPROACH) และใช้ชื่อกระบวนการพัฒนา
วิธีการสอนอ่านเบื้องต้นว่า ธรรมนูญการสอนอ่าน ซึ่งมีลำดับขั้นตอน 5 ขั้นตอน
คือ 1.สอนอ่านให้รู้เรื่องที่อ่าน 2.ใช้ประโยชน์จากการอ่าน 3.ขยายประสบการณ์
ทางการอ่าน 4.จัดกิจกรรมหลากหลาย 5.กิจกรรมสรุปผล และเมื่อได้ดำเนินการ
สอนตามธรรมนูญการสอนอ่าน จะมีผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านให้ได้ทุก
ลำดับขั้น คือ ความสามารถในการอ่านได้อ่านออกและอ่านเป็น ซึ่งย่อมจะส่งผล
ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่สอนโดยใช้รูปแบบ
การสอนตามธรรมนูญการสอนอ่านสูงกว่านักเรียนที่สอนตามปกติ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 ของกลุ่มโรงเรียนเขตปฏิรูป สำนักงานการ
ประถมศึกษาอำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 โรงเรียน

2. ตัวแปรที่ทำการศึกษา

2.2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอนซึ่งมี 2 วิธี คือ การสอนโดยใช้
รูปแบบการสอนตามธรรมนูญการสอนอ่าน และการสอนตามปกติ

2.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง เป็นเนื้อหาในบทเรียนที่ 3 เรื่อง หมายากับหมี่ใหญ่ บทเรียนที่ 4 เรื่อง สองพี่น้อง และบทเรียนที่ 5 เรื่อง กุ้งจ่อมกินในคู่มือภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

4. ระยะเวลาในการทดลอง กลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มใช้เวลาในการทดลอง 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที รวม 45 ชั่วโมง

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. กลุ่มตัวอย่างมีความคล้อยคลึงในเรื่องสภาพแวดล้อมทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจ

2. การเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนและการทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ถือว่านักเรียนทุกคนทำด้วยความตั้งใจและเต็มความสามารถ

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538 กลุ่มโรงเรียนเขตปฏิรูป ตำบลช่องแมว อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย หมายถึง คะแนนผลการสอบวิชาภาษาไทย ที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสำนักทดสอบกองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 5 ฉบับ คือ แบบทดสอบการฟัง การใช้ภาษา การอ่านออกเสียง การอ่านจับใจความสำคัญ การเขียน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1 ฉบับ คือ แบบทดสอบการสะกดคำ ซึ่งครอบคลุมความสามารถ 5 ด้าน คือ การฟัง การใช้ภาษาและการสะกดคำ การอ่านออกเสียง การอ่านจับใจความสำคัญและการเขียน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละด้านได้จากแบบทดสอบฉบับต่างๆ คือ ด้านการฟังได้จากแบบทดสอบการฟัง ด้านการใช้ภาษาและการสะกดคำได้จากแบบทดสอบการสะกดคำ ด้านการอ่านออกเสียงได้จากแบบทดสอบการอ่านออกเสียง ด้านการอ่านจับใจความสำคัญได้จากแบบทดสอบการอ่านจับใจความสำคัญ และด้านการเขียนได้จากแบบทดสอบการเขียน

3. กลุ่มทดลอง หมายถึง นักเรียนกลุ่มที่เรียนภาษาไทยโดยการสอนตาม ธรรมนูญการสอนอ่าน

4. กลุ่มควบคุม หมายถึง นักเรียนกลุ่มที่เรียนภาษาไทยโดยการสอนตามปกติ

5. การสอนตามปกติ หมายถึง การสอนภาษาไทยบทเรียนที่ 3 บทเรียนที่ 4 และบทเรียนที่ 5 ตามแผนการสอนตามปกติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยยึดตามคู่มือภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

6. การสอนตามธรรมนูญการสอนอ่าน หมายถึง การสอนตามแผนการสอน ตามรูปแบบธรรมนูญการสอนอ่านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยยึดแนวการสอนที่ศาสตราจารย์ บัณสือ ฤกษ์วัน ได้คิดวิธีการพัฒนารูปแบบการสอนอ่านเบื้องต้น โดยการนำข้อดี ของวิธีการสอนอ่านแบบต่างๆ มาประยุกต์เข้าด้วยกัน มีลำดับขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน คือ

1. สอนอ่านให้อ่านรู้เรื่อง
2. ใช้ประโยชน์จากการอ่าน
3. ขยายประสบการณ์ทางการอ่าน
4. จัดกิจกรรมหลากหลาย
5. กิจกรรมสรุปผล

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับครูที่จะนำรูปแบบการสอนตามธรรมนูญการสอนอ่าน ไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ
2. ได้แผนการสอนภาษาไทย ที่ทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการอ่าน ทุกลำดับขั้นตอน คือ ความสามารถในการอ่านได้ อ่านออก และอ่านเป็น
3. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา ได้สนับสนุนและเสนอแนะครูให้มีโอกาสเลือกใช้วิธีสอนภาษาไทยหลาย ๆ วิธี
4. เป็นแนวทางในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีสอนภาษาไทย